

STATSMINISTER KÅRE WILLOCHS TALE PÅ FLEKKERØY 17. MAI
1982

17. mai er en samlingens dag for vårt folk. Og vi føler sterkt hvorledes nettopp samlingen om felles verdier gir oss glede og trygghet. Alle tar vi på oss "finpussen". - Barna gleder seg, de unge jubler, og vi som ikke lenger er helt unge vil gjerne se dagen i historisk perspektiv. I dag er vi alle gode venner og har gode forsetter, - tross hverdagens konflikter og motsetninger. Vi opplever at alt det som samler er så meget viktigere enn det som splitter. La oss huske det! Vi gleder oss alle over friheten; over det å kunne være frie mennesker.

For meg personlig er det en særegen glede å kunne hilse små og store her på Flekkerøy denne 17. mai. Flekkerøy har jo sine særpregede tradisjoner. De som snakker om det isolerte Norge, må lete forgjeves etter det her. Gjennom århundrer har folk fra Flekkerøy hatt hele Nordsjøbassenget og halve verden som tumleplass. Og hver gang det har vært krevet, har Flekkerøy-folket, som kystfolket forøvrig, rykket ut til forsvar for sitt land - særlig på skip og på kystfestninger. Her vet man hva frihet er. Her har folket vært villig til å leve etter den strofen i fedrelandssangen som kanskje er den mest krevende av dem alle: "Også vi når det blir krevet/For dets fred slår leir." La oss dvele ved disse

ordene, og tenke på tyngden i dem, neste gang vi synger dem!

Historien har vist oss at friheten ikke er noen selvfølge. Friheten kommer i fare hvis vi tror at den er sikret for all tid. Vi må være på vakt - og kjempe om nødvendig. Denne kampen har våre forfedre ført, fra Grunnlovens tilblivelse i 1814, gjennom unionsoppløsningen i 1905, og mange av oss har selv også opplevet frihetskampen for vårt land fra 1940 til 1945.

Det er den 17. mai 1814 - vårdagen for 168 år siden da vår Grunnlov ble underskrevet på Eidsvoll - som representerer selve symbolet på folket som tok sin nasjonale skjebne i egen hånd, og erklærte sitt land som "frit, selvstendigt, udeleligt og uafhængeligt", som det står i Grunnlovens § 1. Nå vet vi at det tok atskillige år før disse idealer ble til full virkelighet. Og hva friheten virkelig betyr gikk kanskje ikke opp for oss før vi på ny mistet den, og ble okkupert av fremmede.

Det er først når vi mister et gode at vi for alvor blir klar over hva det betyr for oss. Nordahl Grieg tolket det slik i sitt dikt "17. mai 1940":

I dag står flaggstangen naken
blant Eidsvolls grønnende trær.
Men nettopp i denne timen, vet vi hva frihet er.

I det samme diktet sier han også de manende ordene:

Det fødtes i oss en visshet:
Frihet og liv er ett,
så enkelt og så uunnværlig
som menneskets åndedrett.

Nettopp dette må vi aldri glemme, selvom vi slipper
å prøve livet uten frihet: "Frihet og liv er ett."

Da fienden i 1945 var drevet ut av landet kunne vi
igjen føle en intens glede over hva de demokratiske
friheter egentlig innebærer. Krigsårene har vært med på
å understreke dagens innhold, og har kastet enda sterkere
lys over hva den betyr for oss og hva den krever av oss.
Hver 17. mai vi får lov til å feire blir en ny be-
kreftelse på at vi fortsatt har friheten og vil verge
den. Samtidig minner dagen oss om at vårt Kongedømme,
slik det er utviklet av Haakon VII og Olav V, gir oss
både det demokrati, den historiske sammenheng, og den
understrekning av det nasjonale fellesskap, som særmerker
den gode statsform.

Vi har i dag frihet til selv å bestemme i eget land.
Vi kan nyde friheten fra frykt for vilkårlige overgrep.
Vi kan mene hva vi vil, vi kan si hva vi vil. Vi kan
kjempe for våre lønnsvilkår og kritisere våre ledere. Vi
kan fritt utvikle vårt eget menneskeverd.

Men friheten må utøves med ansvar. De unge skal ha
muligheter til å utvikle seg ikke bare i frihet, men i
frihet under ansvar. Og vi må alle føle en forpliktelse

til å føre våre forgjengeres frihetsidealer videre, plassere dem i vår virkelighet og forme dem som et redskap i vår tids kamp for en tryggere tilvarelse, et bedre samfunn og en større personlig frihet.

I denne kamp må vi ikke glemme at vi lever i et fellesskap, og at hver enkelt må finne seg i at egeninteressene fra tid til annen må vike av hensyn til andre. For å skape et bedre samfunn, må vi la ansvar og medmenneskelighet bli en del av vår hverdag. Det vil gi både den enkelte og samfunnet verdier ut over de materielle goder.

Vi har nådd langt i utbyggingen av vårt velferds- og trygghetssamfunn. Og vi har full frihet til å bruke kampmidler for å forbedre våre kår ytterligere. Men det er dumt å glemme at hvis vi går for langt i å fremme egeninteresser - eller gruppeinteresser - vil vi bare oppnå det motsatte av det vi ønsker. Det er lett å skade de krefter i samfunnet som skal gi oss enda bedre livsvilkår.

Også i vårt land er det krefter som arbeider for ideer som vil bryte ned vårt samfunnssystem. Det er et paradoks at demokratiet må gi en stor grad av frihet til sine egne motstandere. Men også det gir styrke. Enhver agitasjon mot samfunnsformen kan oppfattes som en utfordring til større årvåkenhet fra alle dem som vet å verdsette det samfunn vi har, og som setter pris på den personlige frihet det gir. Derfor har krefter som motarbeider friheten aldri hatt særlig grobunn i vårt land.

Når vi gleder oss over vår egen frihet, kan vi ikke samtidig unnlate sterkt å føle med de ulykkelige folk som ikke har frihet, og ikke har sikkerhet, fordi naboen ikke vil tillate friheten. Våre tanker går til Polen, og vi kan heller ikke glemme Afghanistan eller andre folk som lider under undertrykkelse. Vi er opprørt over at makthavere, for å bevare et umenneskelig system og styrke egne maktposisjoner, får påføre tapre folk slike lidelser.

La oss håpe, - og etter evne medvirke til - at ansvar og samarbeid også får spille en større rolle mellom land og maktblokker, og at respekten for de grunnleggende menneskerettigheter kan få større gjennomslag, både i øst og vest.

I en verden med store motsetninger og økende rustninger, blir oppgaven særlig vanskelig. Den krever at vi som folk står sammen, og at vi deltar i samarbeid med andre land. Da kan vi trygge vår fred, og samtidig beholde de goder som er skapt for oss gjennom århundreders arbeid og kamp.

Vi minnes dem som satte livet inn for landets frihet, og vi sender varme tanker til alle dem som har mistet en av sine kjære. Samtidig må vi glede oss over at vi lever i et land hvor ofrene for friheten ikke har vært forgjeves. Vi sanner ordene i vår fredrelandssang:

Alt hva fedrene har kjempet,
Mødrene har grett,
har den Herre stille lempet,
så vi vant vår rett.